Szanse i zagrożenia dla rozwoju dziecka wynikające ze stylu życia we współczesnej rodzinie

Rodzina, to naturalne środowisko wychowawcze dziecka, w którym dochodzi min. do kształtowania się więzi emocjonalnych oraz zaspokajania potrzeb. Jest to miejsce życia, rozwoju i edukacji osób współtworzących rodzinę, a także przestrzeń interakcji oraz współdziałania. Należy pamiętać jednak, że środowisko może oddziaływać na dziecko pozytywnie bądź negatywne. Może wzbogacać go, ale też i ograniczać korzystne zmiany.

Szanse dla rozwoju dziecka:

- **Emocjonalne zabezpieczenie** – poczucie bliskości z opiekunem stanowi fundament harmonijnego rozwoju. Porozumienie z opiekunem chroni dziecko przed strachem oraz wewnętrznym i zewnętrznym chaosem.
- **Rozmowa** – wymiana myśli, podczas której każdy z uczestnik mówi i uważnie słucha. Jest ona bardzo ważnym elementem rozwoju dziecka. Istotny jest sposób jej prowadzenia: nieoceniający, bez ponaglania oraz oceniania.
- **Zabawa** – jest okazją do nawiązania bliskiej relacji, sprzyja ona rozmowie i wymianie doświadczeń. Śmiech towarzyszący zabawie wpływa na układ nerwowy, oddechowy, układ krążenia, zwiększa tolerancję na ból oraz dyskomfort i ma korzystny wpływ na bawiącego się.
- **Dzielenie się obowiązkami** – dziecko chce i potrafi wziąć odpowiedzialność za zadanie dostosowane do jego wieku i możliwości. Rodzice powinni szanować wzrastającą dojrzałość dziecka, pozwalającą przejmować kontrolę nad własnym życiem i działaniem.
- **Stymulowanie zainteresowań dziecka** – sprzyja osiąganiu wyższych wyników w nauce, stanowi szansę na odniesienie sukcesu potrzebnego dziecku do budowania pozytywnego obrazu własnej osoby.

Zagrożenia dla rozwoju dziecka:

- **Pośpiech i brak czasu** – członkowie rodziny tylko pozornie spędzają ze sobą wspólnie czas, ilość wspólnego czasu zależy to od kariery zawodowej, zobowiązań towarzyskich, działań autoedukacyjnych. W takim przypadku bardzo ważna jest umiejętność dokonywania wyborów.
- **Brak uwagi i powierzchowność w relacjach wewnątrzrodzinnych** – komunikacja w rodzinie nie polega tylko na nadawaniu komunikatu, lecz także uważnym odbiorze i reakcji na tę informację. W wielu współczesnych rodzinach charakterystyczna jest niecierpliwość przy obdarzaniu uwagą bliskich. Dzieci często zamiast uwagi rodzica dostają substytut w postaci migającego obrazu w telewizji. Dorosły często jest obok zajęty swoimi sprawami i nie obdarza swojego dziecka uwagą. Konsekwencją tego jest brak umiejętności obdarzania uwagą osób ważnych, nietroszczenie się o innych oraz niewiedza, jak dzielić czas z innymi.
- **Nadmiar bodźców** – informacje nieustannie płynące w stronę każdego członka rodziny, a zwłaszcza w stronę dzieci, w postaci pokus, zachęt (np. obraz płynący z telewizora). Rodzice są przytłoczeni nadmiarem zadań i próbują pogodzić wiele ról i obowiązków, jednak niekorzystnie to wpływa na układ nerwowy, który kumuluje bodźce i nie ma możliwości odreagowania ich. W takim nadmiarze trudno zorientować się, co naprawdę jest istotne. Najczęściej wtedy pilnie realizuje się błahe sprawy, a te ważne odsuwane są na dalszy plan.
- **Nieuporządkowana codzienność** – życie współczesnej rodziny nie jest już wyznaczane porą posiłków, weekendów czy świąt. Z perspektywy dziecka rzeczywistość rodzinna jest trudna do przewidzenia, nie wiadomo, co kiedy się wydarzy. Wokół dziecka pojawiają się inni dorośli, niż rodzice: babcia, niania, ciocia. Dziecku brakuje uwagi rodzica i jego koncentracji na sprawach istotnych w stałych elementach dnia.

- **Nadmierna konsumpcja** – konsumpcja i zabawa stają się dominującymi formami aktywności w czasie wolnym (kino, galeria handlowa), kiedy to rodzina faktycznie jest razem.
- **Nadmiar emocji i problemów** – dorośli przekazują własne negatywne emocje na innych członków rodziny - w tym na dzieci. Jeśli sytuacja napięcia, złości oraz frustracji rodziców utrzymuje się dłużej, zaburza to funkcjonowanie rodziny. Najtrudniejszą sytuacją jest konflikt wzajemny rodziców i przenoszenie go na dzieci.
- **Wygórowane aspiracje** – nadmierne oczekiwania rodziców wobec dziecka w zakresie stawiania wyzwań, które wykraczają poza możliwości dziecka oraz kształtowania nieadekwatnego obrazu własnej osoby przez dziecko.

Rodzina powinna być dla siebie wsparciem, dbać o kontakt z poszczególnymi członkami, cieszyć się swoją obecnością i troszczyć się wzajemnie o siebie. Warto zatrzymać się i zastanowić, jaką chcemy mieć rodzinę i jak chcemy się w niej czuć, ponieważ jej obraz i funkcjonowanie zależy od zaangażowania oraz działania jej członków.

mgr Celina Tymińska
psycholog PP-P 15